

ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В ЕЛЕКТРОННОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ КНЕУ

Сучасна освіта вимагає безупинно розширювати сприйняття комплексності світу та формування інформаційного суспільства. В останні роки завдяки мобільності освіти і розвитку міжнародних освітніх програм кількість студентів, які прагнуть отримати дистанційну освіту, зростає.

У 2001 році у ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана» була створена лабораторія дистанційного навчання (ДН), у якій розроблялись перші дистанційні курси для інтегрованого навчання на базі платформи *WebCT* для магістерських програм. Протягом декількох років розробники курсів удосконалювали свої праці і згодом почали використовувати ще й платформу *Moodle*. 2013 рік став переламним у розвитку дистанційної освіти в Україні. Положенням «Про дистанційне навчання», затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 року за №466, було визначено (п. II.2.1), що дистанційне навчання реалізується як шляхом використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання в різних формах, так і шляхом застосування **дистанційної форми як окремої форми навчання**, а наказом МОН від 30.10.2013 р. №1518 були сформульовані вимоги до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти,

наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями. Цього ж року було прийнято рішення щодо участі КНЕУ в запровадженні дистанційного навчання. За наказом МОН України №391 від 01.04.13 р. «Про затвердження тимчасових критеріїв щодо перевірки готовності ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» до проведення педагогічного експерименту з дистанційного навчання для підготовки фахівців відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів» та листом МОН України №1/11-9302 від 01.06.2013 р. нашому університету було дозволено, починаючи з 2013 року, готувати фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр за дистанційною формою за дев'ятьма напрямками підготовки.

У період з 2013 по 2015 рр. група викладачів кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації факультету Міжнародної економіки і менеджменту пройшла курси підвищення кваліфікації та отримала дозвільні документи щодо створення власного електронного ресурсу.

У тісній і творчій співпраці з фахівцями Інституту дистанційної освіти Київського національного економіч-

ного університету імені Вадима Гетьмана для студентів освітнього ступеню «бакалавр» були розроблені дистанційні курси «Іноземна мова (англійська)» (для 1–2 курсів) та «Ділова мова (англійська)» (для 3–4 курсів).

У 2019 р. відбувся перший випуск бакалаврів дистанційної форми навчання. У цьому ж році дистанційне іншомовне портфоліо кафедри поширилося на магістерський рівень через курс із міжкультурної комунікації.

Слід зауважити, що кількість студентів, які навчаються дистанційно, з кожним роком зростає. Розширюється й географія студентів. На сьогодні кількість студентів у групах ДН складає 11–13 осіб, які навчаються за кордоном в університетах Європи та світу на денній формі навчання і, таким чином, мають можливість здобувати кілька вищих освіт одночасно. Серед наших співвітчизників, хто здобув або здобуває освіту як за кордоном, так і в КНЕУ, представники зі США, Канади, Великобританії, Австрії, Нідерландів, Чехії, Китаю тощо. Останнім часом стрімко зростає кількість студентів з інших ВНЗ України, які навчаються в КНУ ім. Т. Шевченка, Національному університеті «Києво-Могилянська академія», Харківському Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого та ін. на денній формі та паралельно отримують освіту у КНЕУ імені Вадима Гетьмана на дистанційній формі навчання. Наразі в Україні є й інші університети, які надають таку освітню послугу, проте коли ми ставимо питання студентам першого курсу стосовно мотиву вибору дистанційної освіти в КНЕУ, разом із славетною історією та брендом на-

шого ВНЗ, вони називають наявність інтенсивного та якісного викладання англійської мови.

Розробка дистанційного курсу з іноземної мови ставить перед розробниками певні виклики, які потрібно брати до уваги. Насамперед, це перехід від класичного навчання до віртуального, першочерговою основою якого є необхідність мати ефективну телекомунікаційну підтримку (комп'ютер, можливість постійного доступу до якісного інтернету для спілкування через дистанційний курс або *Skype* зв'язок).

На нашу думку викладачі іноземних мов ДН постають перед найсерйознішими викликами, оскільки метою навчання є розвиток навичок різних видів мовленнєвої діяльності, тобто формування комунікативної компетенції (практичне володіння іноземною мовою). Саме тому важливим аспектом є визначення способу міжособистісного спілкування, тобто *індивідуалізація навчального процесу*. Тут робота викладача вимагає регулярного моніторингу виконання завдань і вчасної реакції на активність студентів (написання персональних повідомлень до кожного завдання з підтвердженням отримання, коментарями, оцінками, зауваженнями щодо помилок), що забезпечує оперативний зворотній зв'язок між викладачем та студентом в електронній формі. Окрім цього, при налаштуванні параметрів завдань курсу також враховується той фактор, що студенти ДН можуть знаходитись у різних країнах і в різних часових поясах.

Однією з найважливіших характеристик сучасного дистанційного курсу з іноземної мови має бути його *доступність і прозорість*. Метою так

званого «відкритого навчання» (*Open Learning*) є забезпечення якомога більшої автономності і відповідальності учасників навчального процесу. Відтак, зміст програм з іноземної мови ДН спрямований на формування таких умінь самостійного здобуття знань і самооцінювання для студентів:

- здійснювати моніторинг лінгвістичного саморозвитку за допомогою створення власного мовного портфолію;

- аналізувати іншомовні джерела інформації для отримання даних, що є необхідними для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень;

- самостійно знаходити інформацію іноземною мовою, користуючись для цього бібліотечним каталогом, довідниками, словниками та Інтернетом;

- прогнозувати інформацію;

- розуміти вимоги щодо оцінювання, у тому числі поточного;

- розуміти критерії виставлення балів на екзаменах, тестах та при виконанні окремих завдань;

- читати й розуміти загальні інструкції щодо екзаменів; ефективно використовувати час на екзаменах і тестах.

На нашу думку, *автономність та гнучка організація* є основними перевагами ДН. Заради досягнення цих цілей викладачі кафедри дотримуються низки рекомендацій, а саме:

- мати чітке уявлення про вимоги часу;

- мати чітке уявлення про очікування від курсу;

- навчити студентів учитися дистанційно;

- бути зразком доброї участі в курсах;

- бути готовим пом'якшити вимоги курсу за необхідності;

- зв'язатися зі студентами, які не беруть участь у дистанційному курсі і запросити їх до участі;

- створити теплу, затишну і безпечну віртуальну атмосферу.

Слід зауважити, що це непросте завдання і вищенаведений перелік потребує величезних зусиль і не аби якої креативності. Так, наприклад, викладачами були зняті і розміщені на платформі відеоролики з Новорічним та Різдвяним привітаннями, матеріали віртуальної екскурсії з Музею КНЕУ.

Надзвичайно продуктивним видом діяльності ми вважаємо використання робіт студентів у функції навчального ресурсу. Ми можемо стверджувати, що система організації ДН, що запроваджується кафедрою іноземних мов і міжкультурної комунікації, передбачає не тільки здійснення студентських проєктів, а й обмін результатами здобутих знань та *управління знаннями* між представниками різних рівнів і форм навчання. Тому ми вирішили використати власний унікальний ресурс і в якості індивідуальних творчих завдань запропонували студентам із різних країн підготувати «репортаж» з країни перебування. Так, наприклад, відеоролики про Вашингтон, Амстердам, китайську їжу, корпоративну культуру ОАЕ, що були підготовлені студентами із США, Нідерландів та Китаю, використовуються у вигляді автентичного ресурсу на всіх рівнях і формах навчання у відповідності до програми.

Ще однією важливою рисою ДН є *свобода* від необхідності здійснювати певні види діяльності одночасно з

іншими учасниками навчального процесу, що є притаманним опануванню мовою в аудиторії (так званий *lockstep approach*).

Слід зазначити, що програма для студентів ДН та стаціонарної освіти є ідентичною, тобто студенти повинні однаково ефективно оволодіти різними видами іншомовної діяльності. Ідентичними за змістом є й засоби контролю.

Наведемо чергові приклади. Поточне оцінювання студента дистанційної форми навчання включає бали, отримані студентом у міжсесійний період за виконання індивідуального завдання; тестування через засоби системи *Moodle*; презентації та активну роботу на форумах, у чатах тощо. Враховуючи специфіку роботи системи управління дистанційним навчанням *Moodle*, яка передбачає можливість поетапного вивчення тем, поточне оцінювання студентів дистанційної форми навчання включає бали за кожен опрацьований компонент, до якого входять такі аспекти: переклад спеціальної літератури та розмовна практика; ділове писемне спілкування.

У відповідності до «Методичних рекомендацій викладачам щодо організації дистанційного навчання з використанням системи *Moodle*», розроблених фахівцями Інституту дистанційної освіти КНЕУ, сучасний курс з іноземної мови має містити так звану карту дистанційного курсу зі вступом у формі відеолекції, анотацію курсу, відомості про розробників, методичні матеріали навчальної дисципліни та карту навчальної роботи студента з матеріалами інформаційних блоків, які, у свою чергу, містять теоретичні матеріали теми, завдання до

занять, засоби діагностики (завдання для самоконтролю, тематичного та підсумкового контролю).

Специфічною рисою навчального матеріалу саме з іноземної мови є його організація у вигляді компонентів, кожен з яких містить два тематичних складники — лексичний і граматичний.

Об'єктом поточного оцінювання знань студентів є рівень виконання індивідуальних завдань і дотримання термінів виконання. Спілкуючись з американськими і польськими колегами, які також використовують платформу *Moodle* для ДН, ми дійшли спільного висновку, що дотримання «графіку» обміну інформацією є доволі складним завданням. Водночас часові «береги» дисциплінують учасників навчального процесу, змушують опановувати курс навчальної дисципліни систематично і пунктуально.

У порівнянні зі світовим досвідом, в Україні використання дистанційних технологій усе ще знаходиться на етапі становлення і конкурує із заочною формою навчання, адже *систематичність і пунктуальність* — не дуже популярні навички серед студентів, тому у ДН йдеться про *формування нової виконавчої культури*. До того ж, отримання завдання і оцінка за нього реєструються платформою, що в ідеалі має виключити неякісне виконання усіх завдань в останню мить. Іншими словами, ДН вимагає змін у ставленні до часу і відповідальності за свою діяльність, що по суті є національними культурними цінностями.

ДН з іноземної мови передбачає підготовку студентів як в *асинхронному*, так і в *синхронному режимі*. Завдяки відкритому програмному

забезпеченню *BigBlueButton*, яке розроблено для проведення веб-конференцій, у першу чергу, для дистанційного навчання, стало можливим безпосереднє спілкування зі студентами (*F2F communication*). До того ж, щорічні іспити, залежно від можливостей студентів, проходять як очно, так і дистанційно.

Для того, щоб знання отримали конкретний зв'язок з діями, необхідно постійно навчати себе. Саме цю мету ставлять перед собою викладачі кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації, які опікуються проблемами дистанційного навчання. Робота з дистанційними курсами вимагає постійного оновлення навчально-методичної бази. У зв'язку з трансформаціями ін-

формаційного середовища, інтеграційними процесами і зміною реалій навколишнього світу, необхідно брати до уваги актуальність, адекватність, новітність поданої інформації, слідкувати за осучасненням навчально-методичних матеріалів.

Слід зазначити, що віртуальний освітній простір потребує відповідного подання інформації в ДН, наприклад, традиційні лекційні матеріали можна вдало викласти у формі презентацій (*Power Point, Google, Prezi, Canva* та ін.), що забезпечить краще сприйняття з боку студентів. Для створення аудіозаписів для аудіювання, яке є неодмінною частиною вивчення іноземних мов, можна використати такі он-

лайн ресурси, як *Text-to-Speech*, *Acapela* та інші.

За роки існування ДН близько десяти викладачів кафедри пройшли підготовку під керівництвом фахівців Інституту дистанційних технологій КНЕУ. Вони взяли участь у декількох науково-методичних конференціях, присвятивши проблемам ДН низку публікацій. У 2018 р. вони взяли участь у I-й Національній науково-методичній конференції «Цифрова економіка». У засіданні секції з питань організації дистанційної освіти в стінах КНЕУ обговорювалися складники інформаційно-цифрової компетентності, серед яких — формування іншомовних комунікативних здібностей студентів за допомогою сучасних технологій і мультимедіа.

У підсумку слід зазначити, що роль викладача в процесі ДН трансформується. Поступово втрачає актуальність функція викладача як основного джерела інформації, він перетворюється на організатора, консультанта, керівника та експерта самостійної роботи студентів. Усе це потребує більш ефективних засобів навчання, які виконують інформаційну, навчальну, виховну, контролюючу та мотиваційну функції. Проте, вирішення складних завдань ДН вимагає залучення конструктивних та креативних ідей не тільки у сфері інформаційних технологій, а й також урахування специфіки викладання іноземної мови, пов'язаної з його міждисциплінарною і міжкультурною природою.

Список використаних джерел:

1. Історія створення та розвитку структурного підрозділу. — Режим доступу: http://idtn.kneu.edu.ua/ua/history_idtn/
2. Сільченко М.В. Методичні матеріали викладачам щодо організації дистанційного навчання з використанням системи Moodle. — 3-є вид. доповн. перероб. / М. В. Сільченко. — К.: КНЕУ, 2018. — 184 с.
3. E. Frendo. How to Teach Business English. Pearson Education Limited, 2005. — pp. 95–112.
4. «From Correspondence Courses To MOOCs: The Highlights Of Distance Learning Over The Ages» Lauren Gensler, FORBES. Режим доступу: <https://www.forbes.com/sites/laurengensler/2014/02/12/from-correspondence-classes-to-moocs-the-highlights-of-distance-learning-over-the-ages/#ee61ef77690b>
5. Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів. Навч. посіб. — К.: 2014. — Режим доступу: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_786_40131752.pdf
6. Дацюк В.Б. Перспективи дистанційної освіти та віртуальних університетів в Україні [Електронний ресурс] / В. Б. Дацюк. — Режим доступу: <http://mediacenter.uz.ua/data/daciuk.pdf>
7. Walsh K. 7 Challenges to be Aware of When Considering Distance Learning. — Режим доступу: <http://www.emergingdtech.com/2011/05/7-challenges-to-be-aware-of-when-considering-distance-learning/>
8. Олійник О.В. Інноваційні технології дистанційного навчання іноземної мови для студентів немовних ВНЗ / О.В. Олійник // Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ імені Г.С.Сковороди. — 2014. — Вип. 38. — С. 238–246.
9. Ley K. Motivating the distant learner to be a self-directed learner // 20th Annual Conference on Distance Learning and Teaching. — 2004.
10. Palloff R.M., Pratt K. Building learning communities in cyberspace. — San Francisco: Jossey-Bass, 1999. — Т. 12.

Матеріал підготовлено
кандидатом політичних наук,
доцентом кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Л.О. Случайною,
старшими викладачами
кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
М.Г. Алеїніковою, С.А. Бобрівник, С.В. Гайдученко, І.А. Теплюк